

HADRIANOPOLİS ROMA DÖNEMİ FIRIN MALZEMESİ

Leyla ATLI AKBUZ*

ÖZ: Türkiye Trakya'sı içerisinde yer alan Edirne İlinin Merkez İlçesindeki Hadrianopolis antik kentine dair, ilk arkeolojik çalışmalar, 2002-2003 yıllarında Edirne Arkeoloji Müzesi tarafından kurtarma kazıları olarak gerçekleştirilmiştir. Sur duvarlarının kuzeydoğu köşesinde bulunan burcu üzerinde yükselen Makedonya Kulesi etrafında küçük bir alanda gerçekleştirilen bu çalışmalarda sur duvarlarından sonra en önemli buluntu grubunu, farklı dönemleri işaret eden seramik fırınları oluşturmaktadır.

Alanda 4 farklı dönemi işaret eden seramik fırınları tespit edilmiş olsa da bu çalışma sadece Roma Dönemine tarihlenen I. seramik fırını içerisinde bulunan malzemeler ile sınırlandırılmıştır.

Roma seramik fırını içerisinde, 31 adet tüm ve tüme yakın kap, 28 adet ağız parçası, 25 adet dip ve kaide parçası, 1 adet gövde parçası olmak üzere, toplam 85 kap çalışma kapsamında incelenenler arasındadır.

Yapılan bu çalışma ile Trakya bölgesinde, Roma Dönemi'nde birçok merkezin yanında, Hadrianopolis antik kentinde de seramik üretiminin var olduğu ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Edirne, Hadrianopolis, Makedonya Kulesi, Roma Dönemi Seramik Fırını

HADRIANOPOLIS ROMAN PERIOD POTTERY KILN MATERIAL

ABSTRACT: First archaeological studies on the ancient city of Hadrianopolis in Central District of Edirne Province in the Turkish Thrace have been performed as rescue excavations by the Edirne Archaeological Museum in 2002-2003. In these studies which were carried out on a small area around the Macedonia Tower that rising above the bastion on the north-eastern corner of the city walls, the most important findings, after the city walls, are the pottery kilns which point to different periods.

Although the pottery kilns that identified in the site were indicated to four different periods, this study only focused on the materials in the first pottery kiln which date to the Roman Period.

Inside the Roman pottery kilns, 85 vessels in total including 31 pieces of vessels which are complete or nearly complete, 28 pieces of mouth fragments, 25 pieces of bottom and base fragments and 1 piece body fragment were examined within the scope of this study.

This study revealed that in Thrace region the ceramic production also existed in the ancient city of Hadrianopolis besides many other centers during the Roman Period.

* Leyla ATLI AKBUZ, Edirne Belediyesi, İmar ve Şehircilik Müdürlüğü, Latli.akbuz@edirne.bel.tr

Gönderim Tarihi: 05.11.2016

Kabul Tarihi: 22.06.2017

Key Words: Edirne, Hadrianopolis, Macedonia Tower, Pottery Kiln of the Roman Period

GİRİŞ

Roma İmparatoru Hadrianus tarafından MS. 2. yüzyılın ilk yarısında kurulmuş olan Hadrianopolis antik kenti bugün Türkiye Trakya'sında Edirne ilinin Merkez ilçesinde yer almaktadır.

Makedonya ve Trakya bölgesine Romalıların ilk etkisi, MS. 2. yüzyılda himaye politikası şeklinde kendini göstermeye başlamıştır. MS. 44-46 yıllarında Trakya, İmparator Claudius zamanında bir Roma eyaleti haline getirilerek "Provincia Thracia" adıyla Roma tarafından ilhak edilmiştir¹.

Roma İmparatorluğu'nun altın devrini yaşadığı 2. yüzyıl ve 3. yüzyılın ilk yarısında Trakya şehirleri çok gelişmiştir. Hadrianopolis de askeri alanda, ticaret ve ziraat konularında bu altın dönemden nasibini almış ve sürekli olarak gelişme göstermiştir².

Ortaçağ başlarında Hadrianopolis önemli bir Roma kalesi, bir castrum idi. Diocletianus devrinde, 297'de yapılan idari taksimatta Trakya Eyaletinin altı vilayetinden birini teşkil eden Haemimontus'un başşehri olan Hadrianopolis, Roma Devleti'nin buhranlar geçirdiği 4. yüzyılda önemli bir stratejik nokta olarak tarihe geçmiştir³.

Hadrianopolis antik kenti hakkındaki bilgilerimiz, Bizans tarihçeleri ile Ahmed Badi ve Evliya Çelebi gibi Osmanlı tarihçelerine dayanmaktadır⁴. Ayrıca Avrupalı gezginlerden Sayger ve Desarnaud'un 1830 yılında hazırladıkları "Album d'un voyage en Turquie" adlı eserlerinde yer alan gravürlerde şehri çevreleyen, Hadrianus'un kente kazandırdığı en önemli yapı olan kaleye ait sur duvarları ile ilgili önemli birer kaynak olarak karşımıza çıkmaktadır⁵. Bu kaynaklar dışında kent ile ilgili en somut deliller, 2002-2003 yıllarında Edirne Arkeoloji Müzesi tarafından gerçekleştirilen Makedonya Kulesi Kurtarma Kazısı ile ortaya konulmuştur⁶.

¹ Şahin Yıldırım-Günay Karakaş, *Edirne Müzeleri ve Ören Yerleri*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2006, s.18.

² Ş. Yıldırım, age., s.18.

³ Semavi Eyice, "Bizans Devrinde Edirne ve Bu Devire Ait Eserler", *Edirne, Edirne'nin 600. Fethi Yıldönümü Armağan Kitabı*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1993, ss. 40-41.

⁴ Ahmed Badi, *Riyaz-i Belde-i Edirne, "Edirne Şehri Bahçeleri" (Edirne Şehri Tarihi) Cilt I*, Edirne Valiliği Yayınları, İstanbul, 2000, ss.30-34; Evliya Çelebi, *Tam Metin Seyahatname, Cilt III-IV*, Tasvir Matbaası, İstanbul, 1986, ss. 329-331.

⁵ Ş. Yıldırım, age., s.54.

⁶ Şahin Yıldırım, "Makedonya Kulesi Kurtarma Kazısı 2002", *14. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu, 30 Nisan-2 Mayıs 2004*, Kültür ve Turizm Bakanlığı DÖSİMM Basımevi, Ankara, 2005, ss. 233-242; Şahin Yıldırım, "Makedonya Kulesi

Kalenin kuzeydoğu köşesinde yer alan yuvarlak burcun temeli üzerine inşa edilmiş ve günümüze kadar kalabilmiş tarihi Makedonya kulesinin çevresinde bulunan itfaiye binasının taşınması ile Hadrianopolis kentinin sur duvarlarının kule ile bağlantılarını görebilmek, itfaiye binasının kalıntılarının oluşturduğu kötü görünümü ortadan kaldırmak amacıyla söz konusu alanda, Edirne Müzesi tarafından bir kurtarma kazısı başlatılmıştır.

Yapılan çalışmalarda isodomos tipinde, atkılı ve bosajlı olan kalenin kuzey ve doğu sur duvarının küçük bir bölümü ve sur duvarının kare planlı burçlarından biri ortaya çıkartılmıştır.

Sur duvarlarından sonra en önemli buluntu grubunu, Roma, Geç Roma, Bizans ve Osmanlı dönemlerine ait seramik fırınları oluşturmaktadır.

E3 açmasında yer alan “II. Seramik Fırını”, sur içerisinde alanın neredeyse tamamında görülen yangın sonucunda çökerek tahrip olmuştur. Bu nedenle formu hakkında bilgi edinilememiştir. Gerek içerisinde in-situ halde tespit edilmiş pitos kaidesi gerekse F3, G3, G4 açmalarında yine in-situ halde tespit edilmiş pitos kalıntıları, bu fırının pitos fırını olarak kullanıldığını işaret etmektedir. Fırın, aynı kontektsten gelen küçük buluntu ve sikkelerden dolayı, MS. 4. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir⁷.

E5 açmasında bulunan “III. Seramik Fırını”, “II. Seramik Fırını” gibi yangından etkilenmiş ve tahrip olmuştur. Fırının tahribatında bir diğer faktör ise fırının güneyinde ve batısında yer alan geç dönemlere tarihlenen buzhaneye ait duvarlardır. Fırın içerisinde buzhanenin batı duvarı tarafından kesilmiş bir pitos bulunmaktadır. Bu fırın içerisinde bulunan kandil ve sikkeler “II. Seramik Fırını” ile aynı tarihe ait olduğunu göstermektedir⁸.

“IV. Seramik Fırını” sur dışında C9 açmasında bulunmuştur. Bu fırında kırmızımsı kalın bir kil tabakası ile karşılaşmıştır. Bu kalın kil tabakası kaldırıldığında altta düzensiz bir şekilde yerleştirilmiş biçimsiz taşların olduğu görülmüştür. Burada bulunan üçayak ile yeşil ve kahverengi sırlı pişmiş toprak kap parçalarından dolayı 19. yüzyılın sonlarına tarihlendirilmiştir⁹.

“V. Seramik Fırını” alanın batısında ve sur içerisinde yer almaktadır. Fırın, hemen üzerinde yapılmış olan 19. yüzyıla ait bir yapının temelleri tarafından tahrip edilmiştir. Fırın, içerisinde tespit edilmiş olan seramik

Kurtarma Kazısı 2003”, 14. *Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, 30 Nisan-2 Mayıs 2004, Kültür ve Turizm Bakanlığı DÖSİMM Basımevi, Ankara, 2005, ss. 243-250.

⁷ Ş. Yıldırım, agm., s. 236.

⁸ Ş. Yıldırım, agm., s. 236.

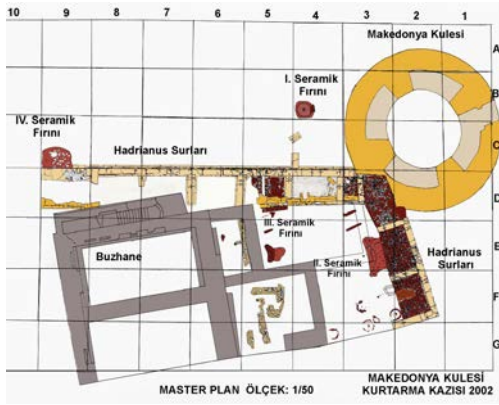
⁹ Ş. Yıldırım, agm., s. 236.

parçalarından dolayı Bizans Dönemine (10-12. yüzyıl) tarihlendirilmektedir¹⁰.

Alanın kesintisiz olarak kullanılmasının bir sonucu olarak fırınlardaki tahribat büyüktür. Yalnızca bu çalışmanın konusunu oluşturan seramiklerin bulunduğu B4 açmasındaki Roma Dönemine (MS. 2-3. yy.) tarihlenen “I. Seramik Fırını” diğerlerine oranla nispeten daha iyi korunmuştur. Roma seramik fırını içerisinde, 31 adet tüm ve tüme yakın kap, 28 adet ağız parçası, 25 adet dip ve kaide parçası, 1 adet gövde parçası olmak üzere, toplam 85 kap çalışma kapsamında incelenenler arasındadır.

I. SERAMİK FIRINI

Kazı alanının kuzeyinde, sur duvarının dışında ki alanda Bizans dönemine ait mezarların kaldırılmasından sonra ortaya çıkartılmış olan “I. Seramik Fırını”, içerisinde malzemesi ile birlikte korunmuştur.

Resim 1: Master Plan

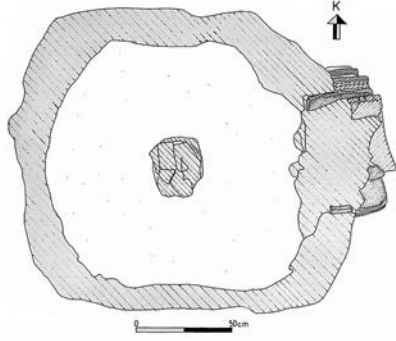

Resim 2: I. Seramik Fırını

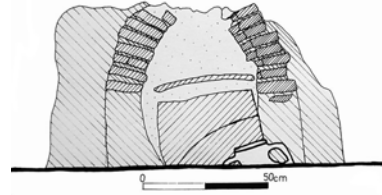
Kubbe bölümü tahrip olmuş olan fırın, dairesel bir forma sahip olup kemer şeklinde pişmiş toprak tuğlalarla örülmüş bir ağza sahiptir. Ateşin yakıldığı kısım olan ağız kısmı, pişmiş toprak bir çatı kiremidi ile kapalıdır. Doğuya bakan fırın ağzının hemen önünde, fırından çıkan küllerin bulunduğu küçük bir çukur yer alır. Mezarların kaldırılması ve fırının temizlenmesinden sonra in-situ halde birçok seramik kap ortaya çıkartılmıştır. Fırın içindeki kaplar alındığında, taban üzerinde, ortada ızgarasının durmasını sağlayan üst üste konulmuş tuğlalardan meydana getirilmiş, kare formunda bir taşıyıcı bulunmuştur. Ancak, fırın içerisinde

¹⁰ Ş. Yıldırım, agm., s. 244.

mazgallara ait parça bulunamamıştır¹¹. Alanın güney batısında, ortaya çıkartılan şapelin doğusunda, dikdörtgen biçiminde küçük bir mekânda döşeme olarak fırın mazgalları olduğu düşünülen delikli tuğlalar kullanılmıştır. Bu tuğlaların kenarlarında, fazla ısıya maruz kalmasından dolayı oluşmuş cürufişmalar da öncesinde fırın tertibatında kullanılmış olduğunu desteklemektedir. Alan içerisinde var olan diğer fırınlarda da mazgallara ulaşamadığından dolayı, bu mekân içerisinde devşirme olarak kullanılmış mazgalların, Roma dönemi fırınına ait olduğunu söyleyebilmek zordur. Fırının kubbe bölümü ya mazgalların alınması sırasında yahut Bizans dönemine ait mezarların yapımı esnasında tahrip edilmiştir.

Resim 3: I. Seramik Fırını, Plan.

Resim 4: I. Seramik Fırını, Görünüş.

I. SERAMİK FIRINI İÇERİSİNDE BULUNAN KAPLAR

Roma fırını içerisinde, oldukça çeşitli form grubu bir arada görülebilmektedir. Yaygın form grubu, bardak ve kaselerden oluşur. Bunları; tabaklar, testiler, geniş ağızlı kaplar, amphoralar ve unguentariumlar takip etmektedir. Bunların dışında bir adet pişirme kabı, amphoriskos ve oinokhoe de bulunmaktadır.

Seramikler, genel olarak ince tanecikli, orta sıklıkta ve yoğunlukta bir hamura sahiptir. Hamur, az gözeneklidir. Altın ve gümüş mika, kireç ile az miktarda ince kum katkı tüm seramikler için karakteristik bir özelliktir. Bu katkı maddelerinin dışında nadiren ve az miktarda taşçık, siyah ve kahverengi katkı görülmektedir. Hamur renkleri pembeden kırmızı ve kahverengiye kadar değişim gösterir.

Seramikler çarkta şekillendirildikten sonra, dış yüzeyine, ince bir perdah uygulanmış ve sonrasında gövdenin yarısına kadar daldırma tekniği ile

¹¹ Şahin Yıldırım, agm., s. 236.

astarlanmışlardır. Bazı kaplarda, astar, daha kalın ve mika oranı, hamurda olduğundan daha fazladır. Bu sayede kap yüzeyine parlak bir görünüm kazandırılmıştır. Astar renginin kırmızıdan kahverengiye, hatta griye kadar değişiklik gösterdiği ve aynı kap üzerinde, birçok renk tonunun bir arada olduğu görülebilmektedir. Genel olarak kaplar sadedir. Bezeme unsuru olarak tek ya da çift, fazla derin olmayan yivler kullanılmıştır.

Açık kaplar

Bardaklar

Fırın içerisinde bulunan formlar arasında, en yaygın grubu oluşturan bardaklar, 5 tipe ayrılmaktadır.

Tip 1: Çift kulplu bardaklardan oluşan bu kaplar; geniş ağızlı, kısa, konik ya da koniğe yakın halka kaideli, şişkin gövdeli ve küçük kulpludurlar. Bezeme unsuru olarak ağız üzerine tek ya da çift, fazla belirgin olmayan yivler kullanılmıştır. 3 numaralı kapta, omuz üzerine, stilize çelenk motifi uygulanmıştır. Hadrianopolis'te tek örnek olarak karşılaşılan bu bezeme, Bulgaristan'ın güneydoğu ucunda yer alan İvailovgrad'ta yapılmış bir villa kazısında bulunmuş kaplarda yaygın olarak görülür¹².

Resim 5: Bardak, Tip 1.

Resim 6: Bardak, Tip 1.

Bu bardak formu, Trakya bölgesinde oldukça yaygındır. MS. 2. yüzyılın ilk on yılında kurulmuş ve MS. 4. yüzyılın 2. yarısına kadar işlevlerini sürdürmüş olan, Aşağı Moesia bölgesinin, üç önemli seramik üretim merkezinden biri olan Pavlikeni'de bulunmuş, seramik fırınları içerisinde, aynı forma ait örnekler ortaya çıkartılmıştır. İvailovgrad'ta yapılmış bir villa kazısında ve Stobi'de MS. 2. yüzyıla tarihlenen paralelleri mevcuttur¹³. Bu

¹² ГЕРГАНА КАБАКЧИЕВА, КЕРАМИКА ОТ ВИЛАТА ПРИ ИВАЙЛОВГРАД, II–IV В. РАЗКОПКИ И ПРОУЧВАНИЯ, КНИГА XV, ИЗДАТЕЛСТВО НА БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ, СОФИЯ, 1986, Табло 18, 252–253, 255–257.

¹³ Bogdan Soultov, *Centres Antiques de Poteries en Mesie Inferieure*, Sofia Press, 1976, ss. 29, 38; Bogdan Soultov, "The Typology and Chronology of Provincial Roman Pottery from Lower Moesia", *Ancient Bulgaria*, Nottingham, 1983, ss. 119–128; Г. КАБАКЧИЕВА, age., Табло 17, s. 17; Virginia R. Anderson-Stojanović, *Stobi The Hellenistic and Roman Pottery*, Princeton University Press, New Jersey, 1992, Plate 115, 971–972, s. 121.

kapların daha erken tarihli benzer örnekleri ise Korinth, Atina Agorası ve Britania'da Usk kazılarında ortaya çıkartılmıştır¹⁴

Ç.1. Bardak. Lev.1. AR: 7,6 cm. KR: 3,2 cm. h: 6,7 cm. Kil: 7.5 YR 6/4. Astar: 5 YR 4/4, 4/2, 3/3.

Ç.2. Bardak. Res. 6. Lev.1. AR: 10 cm. KR: 3,7 cm. h: 8,55 cm. Kil: 5 YR 5/6. Astar: 10 R 5/6, 4/8, 4/6.

Ç.3. Bardak. Res. 5. Lev.1. AR: 9,8 cm. KR: 3,6 cm. h: 8,6 cm. Kil: 5 YR 6/6. Astar: 10 R 4/6; 2.5 YR 6/8, 5/8, 5/6, 4/8, 4/6, 3/2; 5 YR 4/3.

Ç.4. Bardak. Lev.1. AR: 14,2 cm. KR: 6,2 cm. h: 11,6 cm. Kil: 7.5 YR 7/4. Astar: 10 R 6/6, 5/6.

Bu tipteki tüm örnekler için; hamur, altın mika, siyah ve beyaz (kireç) katkı, kum katkı içermektedir. Bazı örneklerin üzerinde ise kalker bulunmaktadır.

Tip 2: Dışa doğru çekik, kalın ağızlı, kısa ve silindirik boyunlu bu tipte, gövde ve kaide, Tip 1 ile aynı özellikleri taşır. Derin olan bu bardaklar, Tip 1'de olduğu gibi çift kulpludur. Küçük olan kulplar, yassı olup üzerinde sırtlar ve oluklar bulunmaktadır. Stobi'de 2. yüzyıl sonları ile 3. yüzyıl başları arasında tarihlenen bir kap, bu forma oldukça benzemektedir¹⁵.

Resim 7: Bardak, Tip 2.

Ç.5. Bardak. Res. 7, Lev.1. AR: 12,6 cm. KR: 6,1 cm. h: 12,75 cm. Kil: 5 YR 7/6. Astar: 10 R 5/6, 4/3, 4/2, 3/3; 2.5 YR 5/4. Gümüş mika, beyaz (kireç) katkı, kum katkı içermektedir.

Tip 3: Bu grupta yer alan seramikler, kulpsuz bardaklardır. Dışa çekik, içe meyilli, fazla kalın olmayan bir ağza sahiptir. Ağız formundan dolayı aynı tip içerisinde yer

Resim 8: Bardak, Tip 3

¹⁴ J. W. Hayes, "Roman Pottery from the South Stoa at Corinth", *Hesperia XLII*, American School of Classical Studies at Athens, 1973, Plate 91; Henry R. Robinson, *Pottery of the Roman Period, The Athenian Agora*, Volume V, The American School of Classical Studies at Athens, Princeton, New Jersey, 1959, F26; Kevin Grene, "Part I: The Fortress Coarse Ware", *The Roman Pottery, Report on the Excavations at USK*, Editor: W.H.Manning, University of Wales Press, Cardiff, 1993, s. 117.

¹⁵ V.R. Anderson-Stojanović, age., Plate 125, 1054, s. 126.

alan bu kaplarda, bazı farklılıkların olduğu görülmektedir.

6 numaralı kapta, gövde şişkin ve basıkken; 7–8 numaralı kaplar, daha az şişkin ve daha uzun bir forma sahiptir. 6 numaralı kap, kısa ve konik bir kaideye sahiptir. 7–8 numaralı kap parçalarının ise Korinth'te¹⁶ bulunan benzer bir örneğinden dolayı düz dipli olduğu düşünülmektedir. 6 numaralı kabın bir benzeri Korinth'te bulunmuştur¹⁷. 7–8 numaralı kapların benzerleri ise İvailovgrad, Stobi ve Korinth'te ortaya çıkartılmıştır¹⁸. Bu form terra sigillatalarda yaygın olan bir bardak formudur. Ayrıca Claudio-Flavian döneminde, İngiltere ve Almanya'da bulunan askeri yerleşmelerde oldukça popüler bir tiptir¹⁹. Hadrianopolis'te bulunan örnekler terra sigillataların etkisi altında gelişmiş yerel üretim seramiklerdir.

Ç.6. Bardak. Res. 8. Lev.1. AR: 10,1 cm. KR: 3,8 cm. h: 8,15 cm. Kil: 7.5 YR 6/4. Astar: 2.5 YR 6/4, 5/4, 4/4, 4/3; 7.5 YR 4/2; 5 YR 3/1, 4/4. Altın mika, beyaz (kireç) katkı, kum katkı içermektedir.

Ç.7. Bardak. Ağız parç. Lev.1. AR: 8,4 cm. Kil: 7.5 YR 6/4. Yüzey rengi: 7.5 YR 7/3. Gümüş mika, kahverengi taşçık, beyaz (kireç) katkı, kum katkı ile çok az küçük taşçık içermektedir.

Ç.8. Bardak. Ağız parç. Lev.1. AR: 8,5 cm. Kil: 5 YR 6/6. Yüzey rengi: 5 YR 6/6. Gümüş mika, beyaz (kireç) katkı, kum katkı içermektedir.

Tip 4: Bu grupta tek bir ağız parçası yer almaktadır. Dışa çekik, geniş ağızlı olan kap fırın içerisinde bulunan diğer seramiklerinden farklı olarak gri hamurludur. Olasılıkla kulpsuz bardaklardandır.

Ç.9. Bardak. Ağız parç. Lev.1. AR: 10,7 cm. Kil: 10 YR 5/1. Astar: 10 YR 4/1, 3/1. Gümüş mika, ince kum katkı içermektedir.

Tip 5: Tip 5'e ait sadece bir dip parçası bulunmaktadır. Düz dipli olan bu parça, Tip 3 ve 4 içerisinde yer alan ağız parçalarıyla ile form olarak birbirlerini tamamlayabilecek özelliklere sahiptir.

Ç.10. Bardak. Dip parç. Lev.1. DR: 3,4 cm. Kil: 2.5 YR 5/6. Astar: 5 YR 5/2. Gümüş mika, ince beyaz (kireç) katkı, ince kum katkı içermektedir.

¹⁶ Kathlen Warner Slane, *The Sanctuary of Demeter and Kore The Roman Pottery and Lamps, Corinth, Volume XVIII, Part II*, New Jersey, 1990, fig. 23, 200, s. 96.

¹⁷ J. W. Hayes, agm., Plate 90.

¹⁸ Г. КАБАКЧИЕВА, age., Табло 16, 225–231, s. 17; V.R. Anderson-Stojanović, age., Plate 107, s. 116; K.W. Slane, age., fig. 23, 200, s. 96.

¹⁹ Vivien G. Swan, "8. Caistor-by-Norwich Reconsidered and the Dating of Romano-British Pottery in East Anglia", *Roman Pottery Research in Britain and North-West Europe*, Papers Presented Graham Webster, Part i., Edited By A.C. Anderson and A.S. Anderson, BAR International Series 123 (i), 1981, s. 139.

Kaseler

Kaseler ağız profillerine göre üç tipe ayrılmaktadır.

Tip 1: Yarı küresel gövdeli ve halkalı (bilezikli) olan bu kaseler, kısa ve konik halka kaideye sahiptir.

Doğu sigillatalarda yaygın olarak görülen bu formun kırmızı astarlı örnekleri İvailovgrad ve Stobi'de ortaya çıkartılmıştır²⁰. Bu kaplar terra sigillataların yerel taklitleridir.

Resim 9: Kase, Tip 1.

Ç.11. Kase. Res. 9. Lev.2. AR: 17 cm. KR: 6,1 cm. h: 7,6 cm. Kil: 7.5 YR 5/4. Astar: 7.5 YR 6/6; 10 R 6/8; 2.5 YR 6/6, 6/8; 5 YR 6/6, 6/4.

Ç.12. Kase. Ağız parç. Lev.2. AR: 14,2 cm. Kil: 5 YR 6/6. Astar: 10 R 5/6.

Ç.13. Kase. Ağız parç. Lev.2. AR: 5,3 cm. Kil: 5 YR 5/3. Astar: 2.5 YR 5/4, 4/4, 4/6. Bu tipteki tüm örnekler; altın mika, siyah katkı, kum katkı içermektedir.

Tip 2: Yuvarlatılmış, içe çekik ağızlı, şişkin ve küresel gövdelidir. Bu tip kaselerin benzerleri İvailovgrad, Stobi ve Oxfordshire'de bulunmuştur²¹.

Ç.14. Kase. Ağız parç. Lev. 2. AR: 10,7 cm. Kil: 5 YR 6/6. Astar: 2.5 YR 6/6, 5/6. Gümüş mika, beyaz (kireç) katkı, kum katkı içermektedir.

Ağız parçaları dışında özellikle Tip 1 ve 2 kaselerine ait olabileceği düşünülen kaide parçaları da sınıflandırma içerisine alınmışlardır. Bu kaideler kısa ve koniktir. Halka tabanlı olan bu kaplarda gövde küresel bir forma sahiptir.

Ç.15. Kase. Kaide parç. Lev. 2. KR: 3,8 cm. Kil: 5 YR 5/4. Astar: 2.5 YR 5/4, 4/4, 4/6. Altın ve gümüş mika, kırmızı katkı, kum katkı içermektedir.

Ç.16. Kase. Kaide parç. Lev. 2. KR: 3,8 cm. Kil: 7.5 YR 6/4. Astar: 2.5 YR 6/8, 5/8, 5/6. 7.5 YR 4/1, 5 YR 6/6. Gümüş mika, kum katkı içermektedir.

Ç.17. Kase. Kaide parç. Lev. 2. KR: 6,3 cm. Kil: 5 YR 6/6. Astar: 7.5 YR 7/4; 2.5 YR 5/6. Altın mika, kırmızı katkı, beyaz (kireç) katkı, kum katkı içermektedir.

²⁰ Г. КАБАКЧИЕВА, age., Табло 16, 91, 93, 95, ss. 11–12; V.R. Anderson-Stojanović, age., Plate 97–98, 833, 836–840, ss. 110–111.

²¹ Г. КАБАКЧИЕВА, age., Табло 4, 63, s. 11; V.R. Anderson-Stojanović, age., Plate 88, 747, s. 104; Joanna Bird-Christophe Young, “17. Migrant Potters-The Oxford Connection”, *Roman Pottery Research in Britain and North-West Europe*, Papers Presented Graham Webster, Part i, 1981, s. 300.

Tip 3: Tek bir ağız parçasının bulunduğu bu grupta, ağız dışı çıkık ve içte kademelidir. Ağzın dış kısmında, aplik yöntemiyle yapılmış dikdörtgen biçiminde bir süsleme bulunmaktadır. Sadece bir tane görünen bu süsleme muhtemelen ağız etrafını çevrelemektedir.

Ç.18. Kase. Ağız parç. Lev. 2. AR: 9,6 cm. Kil: 7.5 YR 7/3. Astar: 7.5 YR 4/2, 4/1. Gümüş mika, beyaz (kireç) katkı, kum katkı içermektedir.

Tabaklar

Fırın içerisinde bulunan tabaklar iki tipe ayrılmaktadır.

Tip 1: Tip 1'e ait olan parçalar, ağız profillerinde ki bazı farklılıklardan dolayı iki alt tipe ayrılmaktadır. Tip 1a'da geniş ve yuvarlak hatlara sahip olan ağız, dışarı çekik ve aşağıya sarkıktır (19–20). Tip 1b'de (21) ağız, Tip 1a'da olduğu gibi geniştir. Farklı olarak ağız dışarı çıkıntılı olup, sarkık değildir ve köşeli bir formu vardır. 22 numaralı parça düz bir dibe sahiptir. Stobi'de bu formun bir benzeri bulunmaktadır. Ancak orada bulunmuş olan örnek Doğu Sigillata B sınıfına dahil olan bir terra sigillatadır. Tarsus'ta da bu kabın bir örneği ortaya çıkartılmıştır²².

Ç.19. Tabak. Lev. 2. AR: 12,6 cm. DR:6 cm. h: 2,6 cm. Kil: 7.5 YR 6/4. Astar: 10 R 4/6; 2.5 YR 4/6.

Ç.20. Tabak. Ağız parç. Lev. 2. AR: 15cm. Kil: 5 YR 6/6, 5/6. Astar: 2.5 YR 5/6, 4/6.

Ç.21. Tabak. Ağız parç. Lev. 2. AR: 14,8 cm. Kil: 5 YR 6/4, 7.5 YR 6/3. Astar: 2.5 YR 5/4, 4/6, 4/4. Bu tipteki tüm örnekler için; Gümüş mika, beyaz (kireç) katkı, kum katkı içermektedir.

Tip 2: İnce olan ağız dışı çekik ve dış bükeydir. İç kısımda iç bükey bir kademeye sahiptir. Ağzın hemen altında, küçük bir silme bulunur.

Ç.22. Tabak. Ağız parç. Lev. 2. AR: 11,9 cm. Kil: 7.5 YR 6/4. Astar: 7.5 YR 5/3, 4/3; 5 YR 5/4, 4/4. Gümüş mika, kum katkı içermektedir.

Açık Ağızlı Diğer Kaplar

Bu grup kendi içerisinde beş tipe ayrılmaktadır.

Tip 1: Bardakların daha büyük ebatta yapılmış bir versiyonudur. Ağız üzerinde iki adet derin yiv vardır. Olasılıkla karıştırma kabı olarak

²² V.R. Anderson-Stojanović, age., Plate 39, 330, s. 53; Hetty Goldman, Dorothy Hannah Cox, Virginia Grace, Frances Follin Jones, Antony E. Raubitschek, *Excavation at Gözlü Kule, Tarsus, Volume I, Text, The Hellenistic and Roman Periods*, Princeton, New Jersey, 1950, s. 201, 722; Peter Woods; Roy Turland, Steve Hastings,"22. A Romano-British Pottery at Biddlesden, Buckinghamshire", *Roman Pottery Research in Britain and North-West Europe, Papers Presented to Graham Webster, Part ii*, Edited by A.C. Anderson, BAR International Series 123 (i), 1981, ss. 369-395.

tasarlanmış olan bu kabın benzerleri, geç 2. yüzyıl ve erken 4. yüzyıllarda Stobi'de yaygın olarak görülmektedir²³.

Ç.23. Ağız parç. Lev. 2. AR: 25,5 cm. Kil: 7.5 YR 6/4. Astar: 2.5 YR 5/6, 6/4, 6/6. Gümüş mika, koyu kahverengi katkı, beyaz (kireç) katkı, kum katkı içermektedir.

Tip 2: Kaba hamurludur. Dışa çekik, içte eğimli bir ağza sahiptir. Ağzın dış kısmında, barbotin tekniğinde üçgenimsi bir kabartma bulunmaktadır.

Ç.24. Ağız parç. Lev. 2. AR: 21,4 cm. Kil: 7.5 YR 6/4. Astar: 2.5 YR 4/6, 5/6, 4/3; 7.5 YR 4/2, 4/1; 5 YR 4/2. Altın mika, siyah (taşçık) katkı, kum katkı içermektedir.

Tip 3: Tip 3'te bulunan kaplar kalın duvarlı ve kaba hamurludur. Ağız dışarı doğru çıkık olup, dış bükey bir profile sahiptir. Küresel gövdeli bu kaplar ağız profilinden dolayı iki alt tipe ayrılmaktadır. Tip 1a'da (25) ağız, aşağı doğru bir torba gibi sarkıktır ve ağzın üst kısmında bir oyuk bulunmaktadır. Tip 1b'de ise daha şişkin, yuvarlatılmış bir ağza sahiptir (26). Kalın olan ağzın üst kısmında dışarı doğru kademe yapan bir iç bükey oyukluk vardır. MS. 3. yüzyıla verilen bu formun bir örneği Stobi'de bulunmuştur²⁴. Ayrıca Tel-Anafa'da da benzerleri vardır²⁵.

Ç.25. Ağız parç. Lev. 3. AR: 31,2 cm. Kil: 5 YR 6/6, 5/6. Astar: 2.5 YR 5/6; 5 YR 5/6. Gümüş mika, beyaz (kireç) katkı, kum katkı içermektedir.

Ç.26. Ağız parç. Lev. 3. AR: 23,8 cm. Kil: 5 YR 5/6. Astar: 2.5 YR 5/6, 4/6. Gümüş mika, gri (taşçık) katkı, beyaz (kireç) katkı, kum katkı içermektedir.

Tip 4: Ağız kısmı dışa çıkık ve kalındır. İç kısımda iç bükey bir oyukluğa sahiptir.

Ç.27. Ağız parç. Lev. 3. AR: 22,4 cm. Kil: 5 YR 6/6. Astar: 10 R 5/6, 5/4. Gümüş mika, beyaz (kireç) katkı, kum katkı içermektedir.

Tip 5: İnce cidarlıdır. İki kademeli oldukça geniş bir ağız profiline sahiptir. Ağzın geniş olan bölümü yere paralel olarak uzanmaktadır. Kap şişkin ve küresel bir gövdeye sahiptir.

Ç.28. Ağız parç. Lev. 3. AR: 22,4 cm. Kil: 5 YR 7/6. Astar: 10 R 5/4, 4/4, 4/6; 2.5 YR 5/4, 4/6. Gümüş mika, beyaz (kireç) katkı, kum katkı içermektedir.

Pişirme Kabı

²³ V.R. Anderson-Stojanović, age., Plate 114, 965, Plate 115, 966–968, ss. 120–121.

²⁴ V.R. Anderson-Stojanović, age., Plate 117, 995–996, s. 122.

²⁵ A. Berlin, agm., Plate 57, PW. 480–481, ss. 155–156.

Fırın içerisinde pişirme kaplarına ait tek bir örnek bulunmuştur. Ağız dışı çekik, geniş ve içe eğimlidir. Şişkin ve küresel olan gövde, dibe doğru sarkıktır. Ağızın hemen altından çıkan kulplar, yassı ve küçüktür. Kulp üzerinde bir oyuk bulunmaktadır. Gövde üzerinde derin olmayan yivler vardır.

Bu kabın paralellere Stobi'de (MS. 2-3 yüzyıl)²⁶ ve Ivailovgrad'ta (MS. 2-4 yüzyıl)²⁷ rastlanmaktadır. Ayrıca Foça'da da benzer bir kap bulunmuştur²⁸.

Ç.29. Pişirme Kabı. Res. 10. Lev. 3. AR: 19,7 cm. DR: 6,5 cm. h: 20,7 cm. Kil: 5 YR 5/6, 6/6. Astar: 10 R 5/8, 5/6, 4/6; 2.5 YR 6/4, 5/8, 4/6; 5 YR 6/4, 5/6, 6/6. Altın ve gümüş mika, siyah ve beyaz (kireç) katkı, beyazımsı (taşçık), iri kahverengi (taşçık) katkı ve kum katkı içermektedir. Yüzeyinde kalker bulunmaktadır.

Resim 10: Pişirme Kabı.

Kapalı Kaplar Amphoriskos

Fırın içerisinde bu forma ait tek bir örnek bulunmuştur. Küçük boyutta olan bu kap, çift kulplu olup, dışı çekik ağızlı, kısa, dar boyunlu; şişkin, küresel gövdeli; kısa, konik kaideli ve halka tabanlıdır.

Ç.30. Amphoriskos. Res. 12. Lev. 4. AR: 3,8 cm. KR: 4,2 cm. h: 14,2 cm. Kil: 7.5 YR 6/6. Astar: 2.5 YR 4/8; 10 R 5/8, 4/4. Altın ve gümüş mika, siyah ve beyaz (kireç) katkı, kum katkı içermektedir. Yüzeyinde kalker bulunmaktadır.

Resim 12: Amphoriskos.

Testiler

Testiler iki tipe ayrılmaktadırlar.

Tip 1: Bu grupta yer alan kaplar genel olarak küçük ebatlardadır. Çift konik ağızlı, kısa ve silindirik boyunlu, küresel ve şişkin gövdeli olan bu testiler, boyunun bittiği ya da boyunun omuz ile birleştiği yerden yükselen ve omuz bitiminde tekrar kap ile birleşen tek bir kulpa sahiptir. Kaide kısa ve koniktir. Halka biçiminde bir tabana oturmaktadır. Aşağı Moesia bölgesinin üç önemli seramik üretim merkezlerinden biri olan Boutovo'da

²⁶ V.R. Anderson-Stojanović, age., Plate 136, 1174-1175, s. 136.

²⁷ Г. КАБАКЧИЕВА, age., Табло 33, 38-39, 42, 388, 435, 439, 446,448, 481,483, ss. 25-28.

²⁸ Ahmet Aydemir, *Phokaia Erken Roma Dönemi Pişirme Kapları*, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 1995, Levha LXIX, Ç.6.

bulunmuş seramik fırınlarında, aynı forma ait örnekler ortaya çıkartılmıştır. İvailovgrad ve Britania’da Usk kazılarında benzer kaplar bulunmuştur²⁹. Bunların yanı sıra Tel Anafa’da bu testilerin Geç Hellenistik döneme ait oldukça benzer örnekleri yer almaktadır³⁰.

Bu formun Geç Hellenistik döneme ait örneklerle benzerlik göstermesi Hellenistik dönem seramik geleneğinin Trakya’da Roma döneminde de devam ettiğini göstermektedir.

Ç.31. Testi. Res. 11. Lev. 4. AR: 2,25 cm. KR: 5,2 cm. h: 15,7 cm. Kil: 5 YR 6/6. Astar: 10 R 5/8, 5/6; 7.5 YR 4/4. Altın mika, beyaz (kireç) katkı, kum katkı içermektedir.

Ç.32. Testi. Ağız parç. Lev. 4. AR: 2,2 cm. Kil: 5 YR 6/6. Astar: 10 R 4/6; 2.5 YR 6/6, 5/8, 4/4. Altın mika, siyah ve ince beyaz (kireç) katkı, kum katkı içermektedir.

Resim 11: Testi.

Tip 2: Ağız çapı Tip 1’e göre daha geniş olan bu kabın benzer örnekleri İvailovgrad’ta ve Korinth’te bulunmaktadır³¹.

Ç.33. Testi. Ağız parç. Lev. 4. AR: 6 cm. Kil: 5 YR 6/6. Yüzey rengi: 7.5 YR 7/4. Gümüş mika, beyaz (kireç) katkı, kum katkı içermektedir.

Yukarıda değinilen üç grup dışında amphoralara ait olabileceği düşünülen kaide parçaları da sınıflandırma içerisine alınmıştır. Bu kaide parçaları genel olarak ince cidarlıdır. Benzer örneklerine İvailovgrad’ta rastlanmıştır³².

Ç.34. Testi. Kaide parç. Lev. 4. KR: 6,8 cm. Kil: 10 YR 6/6. Yüzey rengi: 10 YR 6/3, 5/3; 7.5 YR 7/6.

Ç.35. Testi. Kaide parç. Lev. 4. Kil: 7.5 YR 6/6; 5 YR 5/4. Astar: 2.5 YR 4/4. Yüzey rengi: 7.5 YR 7/4. Bu kaide parçaları gümüş mika, beyaz taşçık, beyaz (kireç) katkı, kum katkı içermektedir.

Oinokhoe

Tek kulplu testilerden olan yonca ağızlı oinokhoe, fırın seramikleri içerisinde ağız kısmındaki ufak kırıklar dışında en sağlam ele geçen kaptır. Dışa çekik ağızlı, kısa ve dar boyunlu olan kap, uzun ve hafif bombeli bir gövdeye sahiptir. Kısa ve konik bir kaide üzerinde yükselmektedir. Kabın

²⁹ B. Soultov, age., s. 30; Г. КАБАКЧИЕВА, age., Табло 20, 275–276, 278–281, s. 19; K. Grene, agm., s. 58.

³⁰ A. Berlin, agm., Plate 10, PW.59–62, ss. 53–54.

³¹ Г. КАБАКЧИЕВА, age., Табло 35, 411, 415, s. 25; Slane, age, 240, 245, s. 110.

³² Г. КАБАКЧИЕВА, age., Табло 38, 429–431, s. 25.

omuz kısmında birbirine paralel uzanan ve derin olmayan iki tane yiv bulunmaktadır.

Ç.36. Oinokhoe. Res. 13. Lev. 4. AR: 2,25 cm. KR: 5,2 cm. h: 15,7 cm. Kil: 7.5 YR 6/6. Astar: 2.5 YR 5/6; 10 R 5/8, 5/6, 4/6, 5/4. Altın ve gümüş mika, siyah katkı, beyaz (kireç) katkı, kum katkı içermektedir. Yüzeyinde kalker bulunmaktadır.

Resim 13: Oinokhoe.

Amphoralar

Amphoraların Roma zamanında yüzlerce değişik çeşidi üretilmiştir. Amphora formları ilk olarak bir yüzyıl kadar öncesinde Dressel tarafından sınıflandırılmıştır ve bu sınıflandırma bugün hala kullanılmaktadır³³. Yakında yeni bir sınıflandırma Peacock ve Williams tarafından yapılmıştır. Bu yeni çalışma, amphoraların bölgelerinin kökenini daha kesin açıklama imkanı veren kil analizlerini kapsamaktadır³⁴.

Fırın içerisinde bulunan amphoralar ticari amphoralar ve masa amphoraları (tables amphora) olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir.

Ticari amphoralar

Tip 1: Dışa doğru çıkık, kalın ağızlı, silindirik ve uzun boyunlu olan bu kaplar ticari amphoralar sınıfında yer almaktadırlar. Bu amphoralar Peacock ve Williams'ın sınıflandırmasında Class 27' ye oldukça benzemektedir³⁵.

Ç.37. Amphora. Ağız parç. Lev. 5. AR: 11,4 cm. Kil: 2.5 YR 6/6. Astar: 10 R 4/6, 4/4, 4/3. Gümüş mika, beyaz (kireç) katkı, kum katkı içermektedir.

Ç.38. Amphora. Ağız parç. Lev. 5. AR: 7,4 cm. Kil: 7.5 YR 7/4. Astar: 10 YR 4/1, 3/1; 2.5 YR 5/4. Gümüş mika, kahverengi (taşçık) katkı, kum katkı içermektedir.

Tip 2: Kaba hamurludur. Çift konik olan kaide yüksek olup, içte de derin bir girintiye sahiptir.

Ç.39. Amphora. Kaide parç. Lev. 5. KR: 4,3 cm. Kil: 7.5 YR 6/4, 5/2. Yüzey rengi: 7.5 YR 6/4. Altın ve gümüş mika, beyaz (kireç) katkı, kahverengi katkı, kum katkı içermektedir.

Masa Amphoraları (Tables Amphora)

³³ H. Dressel, *Corpus Inscriptionum Latinarum XV. ii.1*, Berlin, 1899.

³⁴ D.P.S. Peacock-D.F. Williams, *Amphorae and the Roman Economy*, Longman, London and New York, 1986.

³⁵ D.P.S. Peacock –D.F. Williams, age., s. 142.

Tip 1: Bu amphoralarda, kalın olan ağız dışta düze yakın bir profile sahiptir. İçte ise kabın merkezine doğru eğimlidir. Boyun kısmının bulunmadığı bu amphoralarda gövde şişkin ve küresel olup düz bir dip üzerinde yükselir. Çift kulplu bu kaplarda kulp, yassı ve silindirikdir. Bu amphoraların bir benzeri Viminacium nekropolinde MS. 2. yüzyıla ait olan kuyu biçiminde bir mezar içerisinde bulunmuştur³⁶.

Ç.40. Amphora. Lev. 5. AR: 14 cm. DR: 6,6 cm. h: 17,4 cm. Kil: 10 R 5/6. Astar: 10 R 5/6; 2.5 YR 6/4, 5/6, 4/6. Gümüş mika, taşçık katkı, beyaz (kireç) katkı, kum katkı içermektedir.

Tip 2: Bu tipte yer alan amphoralar; dışa çıkık, kalın ağızlı, kısa ve silindirik boyunlu, şişkin ve küresel gövdeli, kısa ve konik kaidelidir.

Ç.41. Amphora. Res. 14. Lev. 5. AR: 10,7 cm. KR: 6,4 cm. h: 20,4 cm. Kil: 7.5 YR 6/6. Astar: 10 R 5/6; 2.5 YR 6/8, 5/8, 5/6, 5/4.

Altın ve gümüş mika, beyaz (kireç) katkı, kum katkı içermektedir. Yüzeyinde az miktarda kalker bulunmaktadır.

Ç.42. Amphora. Lev. 5. AR: 11,5 cm. KR: 7 cm. h: 18,7 cm. Kil: 5 YR 6/6. Astar: 10 R 5/6, 4/8, 4/6; 2.5 YR 4/8.

Altın ve gümüş mika, siyah ve ince beyaz (kireç) katkı, kum katkı içermektedir. Yüzeyinde az miktarda kalker bulunmaktadır.

Resim 14: Amphora.
Tip 2.

Unguentarium

Unguentariumların ilk örnekleri kaliteli ve ince bir işçiliğe sahiptir. Bu erken örnekler ince duvarlı, şişkin, yuvarlak karınlıdır. Bazen özellikle de küçük ebatta olanlarda, boyun ve şişkin olan kısım arasında sınırlı bir omuz bulunur. Uzun ve silindirik bir boyuna sahiptir. Ağız kısmı aşağıya doğru hafif genişleyerek sarkar. Kaide küçüktür. Geç örneklerde daha kalın duvarlı yapılmaya başlanır. Buna paralel olarak kabın iç hacmi de azalır. Gövde git

³⁶ Snezana Golubović, "A Grave in the Shape of a Well from the Necropolis of Viminacium" *Archaeologia Bulgaria I*, 1999, s. 18.

gide daha da zayıflar, boyun şişkinleşir ve uzar. Böylece geç örneklerde ağız çapı neredeyse gövdeye eşitlenir³⁷.

Hadrianopolis'te Roma fırını içerisinde 3 adet unguentarium ortaya çıkartılmıştır. İki farklı tipte oldukları görülür.

Tip 1: Bu grupta yer alan unguentariumlar, yukarı yükselen, ince ve yuvarlatılmış bir ağza sahiptir. Omuz kısa, gövde ise yumurta biçimindedir. Dibin gövde ile birleştiği kısım ağız çapından daha incedir. Taban duvarı, kalın ve masif yapılmıştır. Bilindik unguentarium formundan farklı olan bu küçük kapların benzer örnekleri Stobi'de³⁸ de bulunmuş olup, bunların amphora tıpası olarak kullanılmış olabileceği düşünülmüştür.

Ancak amphoralar ile birlikte, yerinde hiç bulunmadığı için bu fikre kuşku ile yaklaşmaktadır. Daha küçük ebatlarda olan bu kaplar muhtemelen merhem gibi maddelerin muhafazası için kullanılmış olmalıdırlar.

Ç.43. Unguentarium. Res. 16. Lev. 5. AR: 2,2 cm. DR: 2,9 cm. h: 9 cm. Kil: 7.5 YR 6/4. Yüzey rengi: 10 YR 6/4, 7/4; 5 YR 6/4.

Ç.44. Unguentarium. Res. 17. Lev. 5. Ağız parç. AR: 2,5 cm. Kil: 7.5 YR 6/4. Yüzey rengi: 10 YR 6/4; 5 YR 5/6. Fırın içerisinde bulunmuş olan unguentariumların tümü altın mika, beyaz (kireç) katkı, kum katkı içermektedir.

Tip 2: Tip 2, dışa çekik ağızlı, uzun, ince ve silindirik boyunlu, aşağı doğru sarkık geniş gövdeli ve düz diplidir. Stobi ve Metropolis'te paralelleri bulunmaktadır³⁹.

Ç.45. Unguentarium. Res. 15. Lev. 5. AR: 3,5 cm. DR: 5,6 cm. h: 16 cm. Kil: 5 YR 6/4. Astar: 5 YR 6/4; 7.5 YR 6/4, 6/3.

**Resim 15-16: Unguentarium
Tip 1.**

**Resim 17: Unguentarium.
Tip 2.**

SONUÇ

³⁷ H.A. Thompson, "Two Centuries of Hellenistic Pottery", *Hesperia III, 1*, 1934, s. 472.

³⁸ V.R. Anderson-Stojanović, age., Plate 121, 1014-1016, s. 124.

³⁹ V.R. Anderson-Stojanović, age., Plate 70, 583-587, s. 84; Eda Güngör, *Metropolis Kenti Ada 7 İçerisindeki Konut Seramiği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2005, Levha 42, s. 56-57.

Bir castrum olarak kurulmuş olan Hadrianopolis antik kentinde, 2002–2003 yıllarında, Makedonya Kulesi olarak adlandırılan, tarihi saat kulesinin batısında yapılan arkeolojik kazı çalışmalarında, ortaya çıkartılmış olan B4 açmasında ki, fırın içerisinde bulunmuş seramikler, bu çalışmanın başlıca konusunu oluşturur.

Hadrianopolis'te yapılan arkeolojik kazı çalışmalarında, Osmanlı Dönemine ait bir, Bizans dönemine ait bir, Geç Roma dönemine ait iki, Roma dönemine ait bir tane olmak üzere toplam 5 seramik fırını ortaya çıkartılmıştır. Tespit edilen Osmanlı, Bizans, Geç Roma ve Roma dönemlerine ait seramik fırınları, kentin seramik kap ihtiyacının, yüzyıllar boyunca kesintisiz olarak burada var olan seramik atölyelerinden karşılandığını ortaya koyar.

B4 açmasında bulunmuş olan fırın (I. Seramik Fırını), içerisinde malzemesi ile birlikte en iyi şekilde korunmuş olanıdır. Fırın içerisinde, 31 adet tüm ve tüme yakın kap, 28 ağız parçası, 25 adet dip ve kaide parçası, 1 adet gövde parçası olmak üzere, toplam 85 kap bulunmaktadır. Fırın içerisinde bardak, kase, testi gibi daha çok günlük kullanıma yönelik kapların yanı sıra farklı amaçlarla kullanılan amphora ve unguentariumlar da yer almaktadır. Fırın malzemeleri içerisinde çoğunluğu bardaklar oluşturmaktadır.

Bu seramik fırını, MS. 2. yüzyılda inşa edilmiş sur duvarlarının, su basmanı ile aynı kotta yer almaktadır. Bu sebepten ötürü, fırın için öngörülen en erken tarih, sur duvarının inşa tarihi olan MS. 2. yüzyıldır. Fırın etrafında yapılan çalışmalarda bulunmuş, Caracalla (MS. 198–217) dönemine ait iki sikke ise üst zaman sınırını belirlemektedir. Fırın içerisinde insitu olarak bulunmuş kapların, Batı Trakya (Pavlikeni, Boutova, Khotnitsa, İvailovgrad, Viminacium...) başta olmak üzere, birçok merkezde (Stobi, Korinth, Atina Agorası...) bulunan paralelleri de fırın için öngörülen MS. 2–3. yüzyıl tarihini desteklemektedir. Özellikle Bulgaristan'ın güney doğusunda yer alan İvailovgrad'ta yapılmış olan villa kazısında ortaya çıkartılmış olan kaplar ile Hadrianopolis'te I. seramik fırını içerisinde in-situ halde tespit edilmiş olan kaplar, tek bir seramik ustasının elinden çıkmış kadar benzerlik göstermektedir. Form bakımından benzerlik göstermesinin yanında kapların astarlanmasında kullanılan daldırma yöntemi de her iki merkez için karakteristiktir.

Hadrianopolis antik kentine yaklaşık 45 km. mesafede yer alan İvailovgrad ile Hadrianopolis arasında doğrudan bir ilişkinin olduğu açıktır. Bu seramiklerin çağdaş oldukları da göz önünde bulundurulduğunda

İvoilovgrad'taki villalarda tespit edilmiş olan seramiklerin Hadrianopolis'teki işliklerde üretilmiş olabileceği akla gelmektedir.

Roma döneminde seramik kap ihtiyacının kentte bulunan seramik işliklerinden karşılandığı, içinde malzemesi ile beraber ortaya çıkartılmış olan I. seramik fırını ile açıklanmaktadır. Her ne kadar ciddi anlamda bir işlik ortaya çıkartılmamış olsa da, alan genelinde yoğun olarak ele geçen seramiklerin, fırın seramiği ile aynı kil ve astar özelliklerine sahip, yerel üretim seramikler olması, burada tüm birimleriyle birlikte seramik işliklerinin olması gerektiğini göstermektedir.

Yapılan bu çalışma farklı bir ilişkiyi de gözler önüne sermiştir. Batı Trakya bölgesinde var olan seramik üretim merkezlerinde üretilmiş seramikler ile Hadrianopolis'te üretilmiş olan seramiklerin aynı üslup özelliklerini taşıyor olması, bu seramik merkezleri ile Hadrianopolis'te yapılan üretim arasında ciddi bir bağlantının olduğunu ortaya koymaktadır. Bu merkezler ile Hadrianopolis'in aynı coğrafya içerisinde yer alması da bu bağlantıyı daha mümkün kılmaktadır.

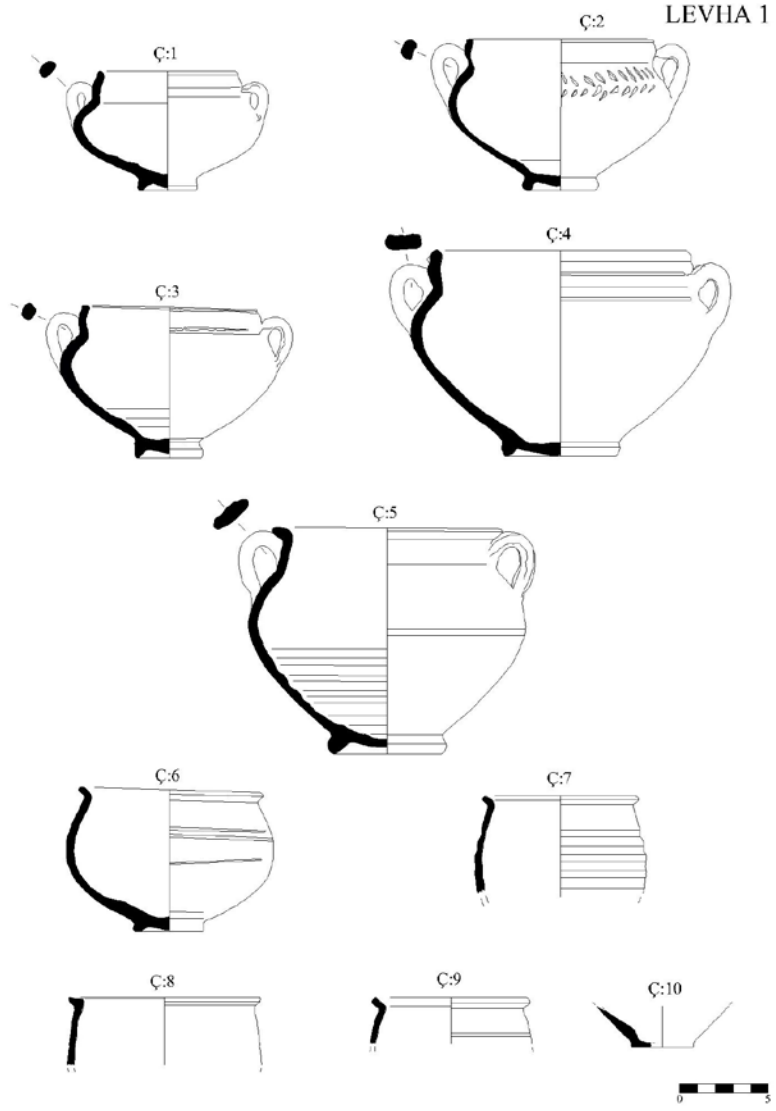
KAYNAKÇA

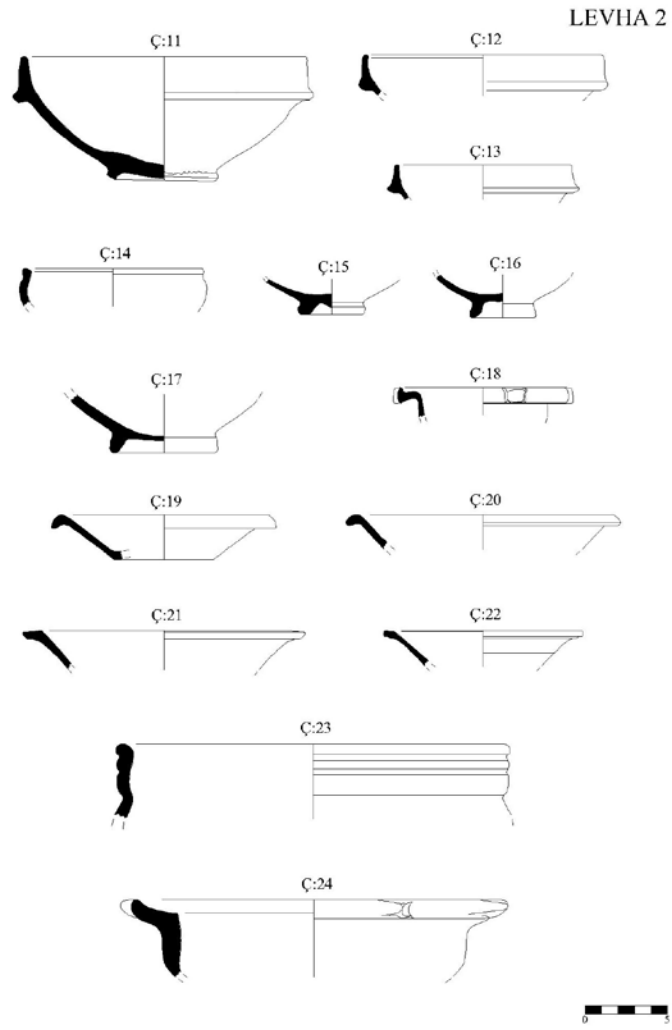
- ATLI AKBUZ, L., *Hadrianopolis Roma Dönemi Seramiği*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2008.
- ANDERSON-STOJANOVIĆ, Virginia R., *Stobi The Hellenistic and Roman Pottery*, Princeton University Pres, New Jersey, 1992.
- _____, "The Cronology and Function of Ceramic Unguentaria", *AJA* 91, 1987, s. 106.
- AYDEMİR, Ahmet, *Phokaia Erken Roma Dönemi Pişirme Kapları*, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 1995.
- Badi, Ahmed, *Riyaz-i Belde-i Edirne, "Edirne Şehri Bahçeleri" (Edirne Şehri Tarihi) Cilt I*, Edirne Valiliği Yayınları, İstanbul, 2000.
- BERLİN, Andrea; Kathlen Warner Slane, "The Plain Wares", *Tel Anafa II, i*, The Hellenistic and Roman Pottery, Ann Arbor, Mi, 1997, ss. 53-54.
- BİRD, Joanna -Christophe Young, "17. Migrant Potters-The Oxford Connection", *Roman Pottery Research in Britain and Nort-West Europe*, Papers Presented Graham Wesbster, Part i, 1981, ss. 295-312.
- Çelebi, Evliya, *Tam Metin Seyahatname*, Cilt III-IV, Tasvir Matbaası, İstanbul, 1986.
- DOĞER, Ersin, *Antik Çağda Amphoralar*, Sergi Yayınevi, İzmir, 1990.
- DRESSEL, H., *Corpus Inscriptionum Latinarum XV. ii.1*, Berlin, 1899.

- EYİCE, Semavi, “Bizans Devrinde Edirne ve Bu Devire Ait Eserler”, *Edirne, Edirne'nin 600. Fethi Yıldönümü Armağan Kitabı*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1993, ss. 40-41.
- GRENE, Kevin, “Part I: The Fortress Coarse Ware”, *The Roman Pottery, Report on the Excavations at USK*, Editor: W.H.Manning, University of Wales Press, Cardiff, 1993.
- GOLDMAN, Hetty, Dorothy Hannah Cox, Virginia Grace, Frances Follin Jones, Antony E. Raubitschek, *Excavation at Gözlü Kule, Tarsus, Volume I, Text, The Hellenistic and Roman Periods*, Princeton, New Jersey, 1950.
- _____, *Excavation at Gözlü Kule, Tarsus, Volume I, Plates, The Hellenistic and Roman Periods*, Princeton, New Jersey, 1950.
- GOLUBOVIĆ, Snezana, “A Grave in the Shape of a Well from the Necropolis of Viminacium” *Archaeologia Bulgaria I*, 1999, ss. 9–22.
- GÜNAY, Gamze, *İzmir Müzesinde Bulunan Unguentariumlar*, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 1989.
- GÜNGÖR, Eda, *Metropolis Kenti Ada 7 İçerisindeki Konut Seramiği*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2005.
- HAYES, J. W., “Roman Pottery from the South Stoa at Corinth”, *Hesperia XLII*, American School of Classical Studies at Athens, 1973, ss. 416–470.
- _____, *Handbook of Mediterranean Roman Pottery*, British Museum Press, London, 1997.
- КАБАКЧИЕВА, ГЕРГАНА, КЕРАМИКА ОТ ВИЛАТА ПРИ ИВАЙЛОВГРАД, II–IV В. РАЗКОПКИ И ПРОУЧВАНИЯ, КНИГА XV, ИЗДАТЕЛСТВО НА БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ, СОФИЯ, 1986.
- LAFLI, Ergün, “Studien zur hellenischen, römisch–kaiserzeitlichen und spätantiken Tonunguentarien aus Kilikien un Pisidien (südtürkei). Der Forschungsstand und eine Auswahl und Fundobjekten aus den örtlichen Museen”, *Archäologischen Institut*, Universität zu Köln, 2003.
- PEACOCK, D.P.S. -D.F. Williams, *Amphorae and the Roman Economy*, Longman, London and New York, 1986.
- ROBINSON, Henry R., *Pottery of the Roman Period, The Athenian Agora, Volume V*, The American School of Classical Studies at Athens, Princeton, New Jersey, 1959.
- SLANE, Kathlen Warner, *The Sanctuary of Demeter and Kore The Roman Pottery and Lamps, Corinth, Volume XVIII, Part II*, New Jersey, 1990.
- SOULTOV, Bogdan, *Centres Antiques de Poteries en Mesie Inferieure*, Sofia Press, 1976.
- _____, “The Typology and Chronology of Provincial Roman Pottery from Lower Moesia”, *Ancient Bulgaria*, Nottingham, 1983, ss. 119–128.

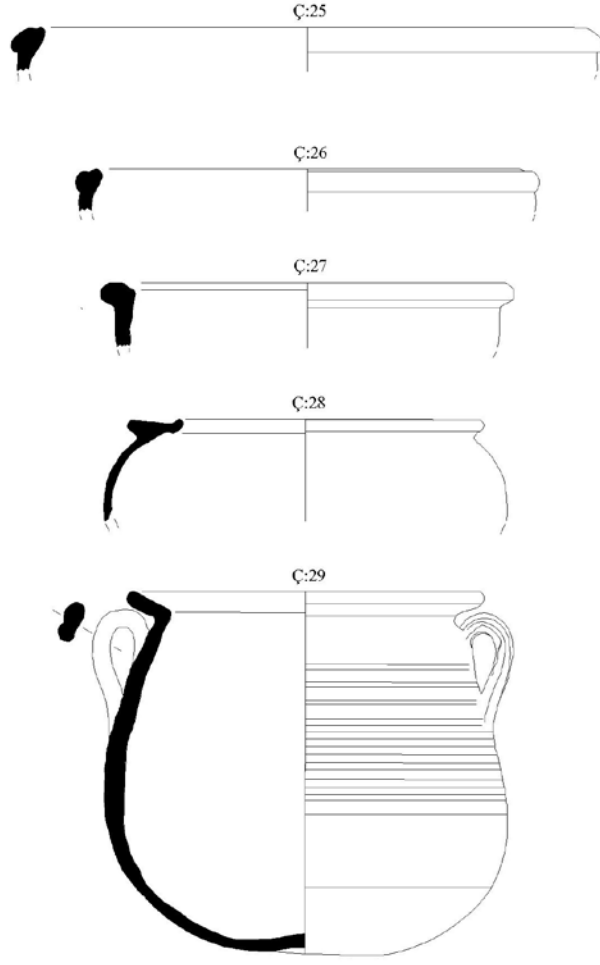
- SWAN, Vivien G., “8. Caistor-by-Norwich Reconsidered and the Dating of Romano-British Pottery in East Anglia”, *Roman Pottery Research in Britain and North-West Europe*, Papers Presented Graham Webster, Part i., Edited By A.C. Anderson and A.S. Anderson, BAR International Series 123 (i), 1981, ss. 123-155.
- THOMPSON, H.A., “Two Centuries of Hellenistic Pottery”, *Hesperia III*, 1, 1934.
- WOODS, Peter; Roy Turland, Steve Hastings,”22. A Romano-British Pottery at Biddlesden, Buckinghamshire”, *Roman Pottery Research in Britain and North-West Europe*, Papers Presented to Graham Webster, Part ii, Edited by A.C. Anderson, BAR International Series 123 (i), 1981, ss. 369-395.
- YILDIRIM, Şahin, “Makedonya Kulesi Kurtarma Kazısı 2002”, *14. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu, 30 Nisan-2 Mayıs 2004*, Kültür ve Turizm Bakanlığı DÖSİMM Basımevi, Ankara, 2005, s. 236-242.
- _____, “Makedonya Kulesi Kurtarma Kazısı 2002”, *14. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu, 30 Nisan-2 Mayıs 2004*, Kültür ve Turizm Bakanlığı DÖSİMM Basımevi, Ankara, 2005, s. 243-250.
- YILDIRIM, Şahin-Günay KARAKAŞ, *Edirne Müzeleri ve Ören Yerleri*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2006.

LEVHALAR

LEVHA 3

LEVHA 4

